

Dzieje Grodu Przemysła©

„Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania im. Cyryła Ratajskiego”

„Dzieje Grodu Przemysła”

*„Dzieje Grodu Przemysła”
Numer 7-8 (16)/lipiec-sierpień 2013*

Mateusz Hurysz

Wkład Poznaniaków

do kultury światowej

Rola Poznańczyków w skarbcu ludzkości...

Część XII – Jan Baptysta Quadro

M. H.

*Przedmiotem kultury będzie wszystko to, co przyjmie czysty i szlachetny
skarbiec ludzkości, co odrzuci to znaczy, że nigdy nim nie było.
Historia nie raz pokazała, co przetrwało,
a co zginęło w czeluściach i mrokach przeszłości*

Metryczka osobowa		
1. Numer porządkowy	12	4 (12)
2. Postać	Jan Baptysta Quadro	? – zm. między 10 kwietnia 1590 a 16 stycznia 1591
3. Epoka	Nowożytność	XVI w.
4. Wkład	Autor renesansowej przebudowy poznańskiego Ratusza. Był jednym z najwybitniejszych tesyńskich architektów renesansu z okolic Como (komaskowie) w Europie Środkowej.	

1. Poznaniak

Jan Babtysta Quadro uważany jest za włosko-polskiego architekta. W 1552 G. B. di Quadro objął funkcję architekta miejskiego w Poznaniu i sprawował ją do 1562. Był właścicielem kilku nieruchomości w Poznaniu, a także cegielni, łaźni i winiarni mieszczących się w rynku. Zmarł w zapomnieniu w przyznanym mu przez Poznań wykuszu przy ul. Maształerskiej. Jego żoną była poznańska mieszcza Barbara Sztametówna (zm. 1603). Z żył się z Poznaniem i nadał temu miastu renesansowy charakter uzyskując jego obywatelstwo.

2. Wkład do kultury światowej

Był jednym z najwybitniejszych tesyńskich architektów renesansu w Europie Środkowej.

Jakim dziś byłby Poznań, gdyby nie renesansowy Ratusz poznański?...

3. Biogram

Rys ogólny

Giovanni Battista di Quadro (pol. Jan Baptysta Quadro, lac. Joannes Baptista Quadro) - (ur. ? - zm. między 10 kwietnia 1590 a 16 stycznia 1591) – włosko-polski architekt renesansowy, autor m.in. renesansowej przebudowy poznańskiego ratusza.

Pochodzenie

Pochodził prawdopodobnie z Ponte Tresa koło Lugano, Tessyn (Szwajcaria), na pograniczu włosko-szwajcarskim. Do 1550 prawdopodobnie pracował w Saksonii i na Śląsku.

Poznań, Płock, Warszawa

W dniu 13 marca 1550 podpisał z radą miasta Poznania kontrakt na przebudowę ratusza.

W 1551 za zgodą tejże rady przebywał w Płocku jako rzeczoznawca budowlany (prawdopodobnie w sprawie przebudowy katedry).

W tym samym roku przed sądem w Poznaniu toczyła się sprawa z powództwa biskupa poznańskiego Benedykta Izdbieńskiego o niedotrzymanie terminów umowy o budowę zamku biskupiego w Krobi.

W 1552 G. B. di Quadro objął funkcję architekta miejskiego w Poznaniu i sprawował ją do 1562, wypłaty z miejskiej kasy przeznaczone dla tego architekta odnotowano również w 1563, 1566, 1567 i 1570.

Wykonywał wówczas różnorakie prace na rzecz miasta, mieszczan i szlachty oraz duchowieństwa w Poznaniu i prawdopodobnie również w innych częściach Wielkopolski. W latach 1568-1572 pracował przy przebudowie Zamku Królewskiego w Warszawie.

Korzystne zlecenia sprawiły, że zgromadził spory majątek. Był właścicielem kilku nieruchomości w Poznaniu: kamienic przy Rynku 84 i ul. Wrocławskiej 11, a także cegielni, łaźni i winiarni mieszczących się w rynku. W 1575 wycofał się z działalności zawodowej, a jego fortunę pochłonęły procesy o długi.

Dzieła

Jego zachowane dzieła to:

- Ratusz w Poznaniu (1550-1560)
- nagrobek bp. Adama Konarskiego w poznańskiej katedrze
- budynek wagi miejskiej w Poznaniu (renesansowa przebudowa 1563 i remont w 1573, w 1890 budynek został rozebrany, odbudowany po II wojnie światowej)
- Ratusz w Krobi.

Do naszych czasów nie zachowały się:

- kamienice w Poznaniu:
  - Stary Rynek 84 (po 1554)

- ul. Ślusarska (1559)
- Stary Rynek 39 (1561)
- Stary Rynek 81 (1563)
- Stary Rynek 52 (przed 1579)
- pl. Kolegiacki (od 1568, jednak nie ukończona. Renowacja wg przypuszczalnego projektu w 1958 - 1960)
- Zamek Królewski w Warszawie (1568 - 1572)
- siedziba zgromadzenia księży św. Stanisława przy ul. Za Bramką (1571 - 1574)
- drobne prace w poznańskiej katedrze.

Przypuszczalne prace - zachowane i niezachowane (na podstawie analizy stylu bądź nieweryfikowalnych dokumentów):

- kaplica Kościeleckich w Kościele koło Inowrocławia (około 1559)
- kamienica przy ul. Wrocławskiej 11 w Poznaniu
- brama i wieża mostu na Łacinie (obecnie Poznań) (1560)
- remont wieży nieistniejącego już kościoła św. Marii Magdaleny w Poznaniu
- postrzygalnia w Poznaniu
- sukienice w Poznaniu
- smatruz w Poznaniu (1563)
- Kolegium jezuickie w Poznaniu (1572).

Śmierć

Pod koniec życia był prawie nędzarzem, do tego stopnia, że rada miejska przyznała mu zapomogi i musiał zamieszkać w wykuszu, przydzielonym mu przez miasto przy ul. Maształarskiej. Umarł w nędzy i zapomnieniu.

4. Ciekawostka

W latach 1550 - 1552 w Poznaniu pracowali również, jako muratorzy, bracia Jana Baptysty:

- Antoni di Quadro z Lugano
- Gabriel di Quadro z Lugano
- Kilian di Quadro z Lugano.

5. Podsumowanie

Aż trudno uwierzyć, że architekt, który zaprojektował przebudowę w stylu renesansowym poznańskiego ratusza - najważniejszego z symboli Poznania, popadł na długie lata w zapomnienie. Mało też mamy informacji o jego życiu. Przypomniano sobie o nim dopiero w 1 pol. XIX wieku. Wtedy to Józef Łukaszewicz odkrył w archiwach i opublikował dwa kontrakty, jakie rada miejska zawarła z Janem Baptystą Quadro z Lugano, bo o nim mowa. Kontrakty te opublikowano w 1838 roku, co dało początek badaniom nad jego życiem i twórczością. Dla potomnych pozostał „twórcą jednego dzieła”, choć ratusz to nie jedyna budowla zaprojektowana przez niego w Polsce, chociaż jest on jego najznakomitszym dziełem. Powtórzmy jeszcze raz aż dziw bierze, że ten wybitny budowniczy, twórca perły polskiego renesansu i wielu innych budynków, zmarł w nędzy i zapomnieniu...

6. Ratusz w Poznaniu

Ratusz w Poznaniu – renesansowy budynek stojący na poznańskim Starym Rynku, pełniący niegdyś funkcję ratusza. Z wieży ratuszowej codziennie odgrywany jest hejnał Poznania.

Według wielu zarówno jeden z najpiękniejszych, jak i najcenniejszych zabytków architektury renesansu. Jedno z pierwszych miejsc, które kojarzy się z miastem, nie wspominając już o słynnych nie tylko na całą Polskę „koziolków poznańskich”. Obecnie z wieży Ratusza odgrywany jest hejnał Poznania, a pierwsze wzmianki o owej budowli datowane są na rok 1310.

W pierwotnej wersji gotycki ratusz zbudowano najpewniej na przełomie XIII i XIV wieku, lecz w wyniku pożaru spłonął on doszczętnie w 1536 roku. Został przebudowany w latach 1550-1560 przez włoskiego architekta Jana Baptystę Quadro. Od tamtej pory (z małymi zmianami jak dobudowa hełmu pod koniec XVIII wieku, likwidacja fasady czy odrestaurowanie) zachwyca on swoim wyglądem nie tylko osoby na co dzień zajmujące się historią sztuki.

W tym wypadku zarówno „opakowanie”, jak i sama „zawartość” są sobie warte. Ściana frontowa zdobiona jest szesnastowiecznym, trójkondygnacyjnym loggie, a między łukami znaleźć możemy połączone w pary kobiece alegorie cnoty: Miłość i Sprawiedliwość, Cierpliwość i Roztropność, Wiarę i Nadzieję oraz Męstwo i Umiarkowanie. Fasadę zdobią również wizerunki postaci antycznych, władców wywodzących się z dynastii Jagiellonów oraz wizerunki Piastów.

Pozostałe elewacje nie są może aż tak okazałe, ale zobaczyć możemy na nich m.in. napis „To dzieło Jana Baptysty Włocha...”, a pod nim cyrkiel i trójkąt symbolizujące architektów. W środkowej wieży umieszczono zegar, nad którym w samo południe ukazują się dwa „walczące” ze sobą koziolki.

W ratuszu od 1954 roku znajduje się Muzeum Historii Miasta Poznania. Zaś najbardziej okazałą i według wielu uważaną za najpiękniejszą jest Wielka Sień zwana również Wielką Salą. Zdobią ją stiuki i kasetonowe sklepienia przedstawiające m.in. Herkulesa czy Dawida walczącego z Goliatem. W Sali, mimo jest zabytkowego charakteru odbywają się koncerty, a dla szczęśliwców może stać się ona miejscem, gdzie wypowieda się sakramentalne „tak”.

Ciekawostki o poznańskim ratuszu:

- najpiękniejszy świecki budynek renesansowy
- w 1536 r. gotycki ratusz spłonął i w latach 1550-1560 został całkowicie przebudowany przez włoskiego architekta Jana Baptysta Quadro
- na wieży umieszczono zegar konstrukcji Bartłomieja Wolfa, z mechanicznymi koziolkami
- w 1675 r. burza uszkodziła budynek
- w latach 1781-1783 dobudowano klasycystyczny helm, zwieńczony orłem o dwumetrowej rozpiętości skrzydeł, projektu Efraima Schroegera
- w czasie remontu w latach 1910-1913 zlikwidowano polichromie fasady
- odrestaurowany po wojennych zniszczeniach budynek, otrzymał przechowywanego w czasie wojny orła, który został umieszczony na wieży
- piękna jest elewacja frontowa, którą zdobią szesnastowieczne renesansowe loggie oraz zegar z koziolkami
- attyka elewacji ozdobiona jest trzema wielobocznymi wieżyczkami, w środkowej mieści się zegar i mechanizm koziolków
- pod zegarem widać połączony kartusz z królewskim monogramem SAR Stanisława Augusta Poniatowskiego
- po wojnie odtworzono również polichromie
- w attyce znajdują się królewskie wizerunki Jagiellonów, w narożnikach zaś pod bocznymi wieżyczkami – wyobrażenia sześciu władców z dynastii Piastów
- najpiękniejszą salą ratusza jest renesansowa Wielka Sien, udekorowana stiukami i kasetonowym sklepieniem z malowidłami, zwana też Salą Odrodzenia lub Salą Wielką (I piętro)
- cenne wnętrza mają też: Sala Sądowa oraz odrestaurowana Sala Królewska
- z gotyckiego ratusza z XIV w. przetrwały piwnice oraz czworoboczna podstawa wieży
- w budynku od 1954 r. znajduje się Muzeum Historii Miasta Poznania, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu
- są tu dokumenty, rękopisy, starodruki, fotografie, pocztówki, grafiki i obrazy
- jednym z cennych eksponatów jest połączony zegar stołowy z herbem Poznania wykonany ok. 1580 r. przez poznańskiego zegarmistrza Jana Stalla, szklanica cechu szewców z 1651 r. i wenecki globus z 1688 r., dzieło kartografa Vincenza Coronellego.

7. Waga miejska

Waga miejska w Poznaniu – jednopiętrowy budynek na Starym Rynku w Poznaniu, o bardzo wysokim, dwuspadowym dachu i prostych szczytach dzielonych lizenami.

Pierwszy budynek powstał w drugiej połowie XIII w. wkrótce po lokacji miasta jako tak zwany "Kameraus". Nowy gmach powstał w latach 1532–1534, a rozbudowany został w stylu renesansowym przez Jana Baptistę di Quadro w 1563. W 1890 roku został rozebrany, ponieważ długo nieremontowany budynek groził zawaleniem. W jego miejscu wzniesiono neorenesansowy Nowy Ratusz, który pełnił funkcję siedziby władz miasta. Został on silnie uszkodzony podczas II wojny światowej (1945). W latach 1950–1960 odbudowano w tym miejscu budynek wagi według projektu Zbigniewa Zielińskiego i Reginy Pawulanki, opracowany na podstawie zachowanych litografii. Ostatni remont zakończył się w 2002 roku.

Pierwotnie waga była siedzibą ważnika i podległych mu potażych, którzy za drobną opłatą dokonywali pomiaru masy towaru. W latach powojennych mieścił się tu Urząd stanu cywilnego w Poznaniu i do dzisiaj udziela się tutaj ślubów. W roku 2009 operatorem i najemcą wagi miejskiej została agencja public relations People Meet People, która przekształciła obiekt w centrum kultury (wystawy, koncerty, spektakle, dyskusje, konferencje, restauracja).

Z renesansowego wyposażenia wagi zachował się kominek, przeniesiony w końcu XIX wieku, do ratusza, gdzie do dzisiaj znajduje się w Sali Królewskiej.

Waga miejska w Poznaniu (wygląd współczesny)

1890 - Stary rynek –
Zaniedbana Waga Miejska

Rozbiórka Starej
Wagi
Miejskiej na
Starym Rynku

Waga Miejska po
rekonstrukcji
(lata 1965-1968)

8. Ikonografia

1. Podpis J. B. di Quadro na poznańskim Ratuszu

2. Rzeźba, przedstawiająca J. B. di Quadro, na kamienicy w której niegdyś mieszkał

9. Opracowania i ikonografia

Tekst przedrukowany z drobnymi zmianami:

http://pl.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Battista_di_Quadro
Maciej Brzeziński, „Poznańskie Historie” - *Twórca poznańskiego ratusza*,
<http://epoznan.pl/blogi-blog-19-171>
http://pl.wikipedia.org/wiki/Waga_miejska_w_Poznaniu
<http://poznan.co-zobaczyc.pl/zabytki-poznania/ratusz/>
http://pl.wikipedia.org/wiki/Ratusz_w_Poznaniu

Źródła ikonograficzne:

0. [strona 4 – *Tabliczka z nazwą ulicy*]
http://poznan.wikia.com/wiki/Ulica_Jana_Baptysty_Quadro?file=IMG_3793.jpg
1. http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:GBdiQ_podpis.jpg
2. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:JBQuadro.jpg>

W tekście:

http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Waga_miejska_Poznan_od_W.jpg
http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Poznan_Waga_Miejska_216-63.jpg
[http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Pozna%C5%84,_Stary_Rynek_\(07\).jpg](http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Pozna%C5%84,_Stary_Rynek_(07).jpg)
http://poznan.wikia.com/wiki/Plik:Rozbiorka_Starej_Wagi_Miejskiej_na_Starym_Rynku.jpg
http://poznan.wikia.com/wiki/Waga_Miejska?file=1890_-_Stary_rynek_-_Zaniedbana_Waga_Miejska.jpg
http://images.wikia.com/poznan/pl/images/a/a1/Rozbiorka_Starej_Wagi_Miejskiej_na_Starym_Rynku.jpg
http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Ratusz_Pozna%C5%84_Wo%C5%BAna.jpg
http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Posen_Rathaus.jpg
<http://www.fmix.pl/zdjecie/2353370/poznanski-ratusz>
<http://wyrwa.blogspot.com/2010/07/poznan-noca.html>

Dzieje Grodu Przemysła©

Dzieje Grodu Przemysła©